

Th.L. van Berkel

VERKENNING VAN DE LAND- EN TUINBOUW IN "NIEUW-VOSSEMEER"

Mededeling No. 291

SIGN: L27-291
EX. NO: A
MLV: 2341121

Augustus 1983

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
Afdeling Structuuronderzoek
Conradkade 175 - 2517 CL DEN HAAG
Postbus 29703 - 2502 LS DEN HAAG
Telefoon 070 - 614161

Prijs f 11,-

REFERAAT

VERKENNING VAN DE LAND- EN TUINBOUW IN "NIEUW-VOSSEMEER"

Berkel, Th.L. van

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1983

29 pag., tab., krt.

Dit rapport geeft een beschrijving van de structuur van de land- en tuinbouw in een toekomstig ruilverkavelingsgebied van ca. 1600 ha, bestaande uit gronden in de gemeenten Nieuw-Vossemeer en Steenbergen.

De positie van de landbouw is vrij gunstig, zowel gezien de grondsoort en de waterhuishouding als de oppervlakte en omvang van de bedrijven. Wel is op een aantal akkerbouwbedrijven de bedrijfsoppervlakte onvoldoende en het bouwplan te exclusief.

Landinrichting/Akkerbouw/Bedrijfsstructuur in de landbouw/Noord-Brabant

INHOUD

	Blz.
INLEIDING	5
1. BESCHRIJVING VAN HET GEBIED	7
1.1 Ligging en oppervlakte	7
1.2 Bevolking en planologie	7
2. DE HUIDIGE TOESTAND EN DE RECENTE ONTWIKKELINGEN VAN DE LAND- EN TUINBOUW IN HET GEBIED	11
2.1 De ontwikkeling van het aantal bedrijven	11
2.2 Bedrijfstype en oppervlakte	11
2.3 Samenstelling van de produktie en produktieomvang in sbe	12
2.4 Grondgebruik	14
2.5 Het bouwlandgebruik	14
2.6 De tuinbouw	16
2.7 De rundveehouderij en de intensieve veehouderij	17
2.8 Leeftijd van de bedrijfshoofden en opvolging	17
2.9 Arbeidsbezetting	18
2.10 Rechtsvorm van grondgebruik	18
2.11 Verkaveling en waterhuishouding	19
2.12 Wisselingen in het gebruik van de grond	20
3. VERWACHTTE ONTWIKKELINGEN IN DE LAND- EN TUINBOUW	21
3.1 Het aantal hoofdberoepsbedrijven	21
3.2 Cultuurgrond	21
3.3 Ontwikkelingen in de produktietakken	21
3.4 Arbeidsbezetting, sbe per arbeidskracht	24
SAMENVATTING	25
ENKELE SLOTOPMERKINGEN	26
BIJLAGE	27
LITERATUUR	29

INLEIDING

Ten behoeve van de voorbereiding van de ruilverkaveling "Nieuw-Vossemeer" heeft de Landinrichtingsdienst aan het Landbouw-Economisch Instituut verzocht een onderzoek in te stellen naar het functioneren van de land- en tuinbouw in dit gebied. Het doel van dit onderzoek is om basisinformatie te verschaffen voor het op te stellen Landbouwstructuuradvies. In het Landbouwstructuuradvies worden de wensen van de land- en tuinbouw ten aanzien van de inrichting van het gebied geformuleerd. Deze wensen moeten uiteraard gebaseerd zijn op het functioneren van de land- en tuinbouw in het gebied en de knelpunten die hierbij optreden.

Dit verslag bestaat uit drie delen. Allereerst wordt de algemene sociaal-economische situatie gezien zoals bevolking, werkgelegenheid en ruimtelijke ordening (streekplan, bestemmingsplan). Daarna volgt een beschrijving van de landbouwkundige toestand en een analyse van de ontwikkelingen in het jongste verleden. Tenslotte wordt een globale blik op de toekomst gegeven.

1. BESCHRIJVING VAN HET GEBIED

1.1 Ligging en oppervlakte

Het ruilverkavelingsgebied "Nieuw-Vossemeer" ligt in de Noord-Westhoek van de provincie Noord-Brabant. Het omvat bijna de gehele gemeente Nieuw-Vossemeer en een klein gedeelte van de gemeente Steenbergen (190 ha). Het blok wordt in het westen begrensd door de dijken langs het Schelde-Rijnkanaal, in het noorden door de secundaire weg Steenbergen-St. Philipsland en in het oosten door de West-Graaf Hendrikpolder en de Oude Heipolder en de voltooide ruilverkaveling Westland.

De totale oppervlakte van het blok bedraagt circa 1580 ha. Hiervan is ongeveer 1400 ha cultuurgrond, de overige oppervlakte bestaat uit wegen, waterlopen, riet, dijken, erven en bebouwing 1).

De bodem bestaat voornamelijk uit zavelgrond, daarnaast komen enkele stukken lichte en zware kleigrond voor. In het noordwestelijk deel van het blok komt (plaatselijk) onder de kleibovengrond een zandlaag voor. De gronden bieden in het algemeen ruime mogelijkheden voor de akker- en weidebouw 1).

In het blok ligt de woonkern Nieuw-Vossemeer; ten zuidwesten hiervan zijn een camping en een bungalowpark gelegen.

De gegevens van het onderzoek hebben betrekking op de binnen het blok gelegen geregistreerde bedrijven met de daarbij behorende oppervlakte (ook als deze buiten het blok voorkomt). Voorts zijn ook een vijftal bedrijven die buiten het blok liggen en veel grond in het blok hebben meegenomen. De totale oppervlakte van deze bedrijven is 1374 ha (inclusief gebouwen, erven, enz.), de oppervlakte cultuurgrond in kadastrale maat is 1339 ha, in gemeten maat 1315 ha 2).

De cultuurgrond (gemeten maat) wordt voor 82% gebruikt als bouwland, voor 13% als tuinland en voor 5% als grasland.

1.2 Bevolking en planologie

De gemeente Nieuw-Vossemeer (die + 90% van de blokkoppervlakte beslaat) telde per 1 januari 1983 2254 inwoners. Het aantal inwoners van Nieuw-Vossemeer groeit iets trager dan in de provincie als geheel. Bij deze groei was het vestigingsoverschot van meer betekenis dan de natuurlijke aanwas.

Tabel 1.1 Ontwikkeling van het aantal inwoners

Jaar (per 1/1)	Gemeente Nieuw-Vossemeer		Provincie Noord-Brabant index
	aantal	index	
1972	2008	100	100
1977	2109	105	108
1982	2238	111	113
1983	2254	112	

De toename van de bevolking in de gemeente zal de komende jaren alleen bepaald worden door de natuurlijke groei.

Het verzorgingsniveau van Nieuw-Vossemeer is afgestemd op de dagelijkse behoeften van de eigen bevolking. Voor bovenlokale voorzieningen is men aangevoelen op Steenbergen, Bergen op Zoom en Roosendaal.

1) Bron: Rapport ex artikel 32 "Nieuw-Vossemeer".

2) Zie voor begripsomschrijving bijlage 1.

In ruimtelijke plannen op landelijk niveau is het gebied "Nieuw-Vossemeer" ingedeeld bij "gebieden met als hoofdfunctie landbouw" en bovendien als "open ruimten"¹⁾. Op provinciaal niveau is de aanduiding "agrarisches gebied" gegeven en voor een zone langs de Rietkreek "agrarisches gebied/bosgebied met natuurwaarde"²⁾.

De gemeente Nieuw-Vossemeer heeft een bestemmingsplan voor het buitengebied in procedure 3). Het grootste deel van de gemeente heeft de bestemming "agrarisches gebied" gekregen met ruime vestigings- en ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven. Voor het gebruik rond de Rietkreek bestaat een apart bestemmingsplan (1977, gedeeltelijk goedgekeurd door GS). De smalle strook van de Rietkreek is bestemd tot natuurgebied. Daaromheen ligt een zone waar het agrarisch grondgebruik zonder aanlegvergunning geen ingrijpende verandering mag ondergaan (o.a. niet scheuren van grasland, geen onderbemaling).

Van het blok valt ca. 190 ha binnen de gemeente Steenbergen. Hiervoor is een bestemmingsplan buitengebied in voorbereiding waarin de bestemming "agrarisches gebied" is voorgesteld en voor de zone rond de Rietkreek nog geen bestemming staat aangegeven.

- 1) Nota landelijke gebieden, 1979.
- 2) Nota Ruimtelijke Hoofdstructuur West-Brabant 1980, t.b.v. de voorbereiding herziening Streekplan West-Brabant.
- 3) Vastgesteld door de Gemeente Raad in 1982, nog niet door GS goedgekeurd.

RUILVERKAVELING NIEUW-VOSSEMEER
Schaal 1:25 000

Heensche Polder

Gemeente Steenbergen

Polder van Nieuw Vosmeer

Nieuw-Vossemeer

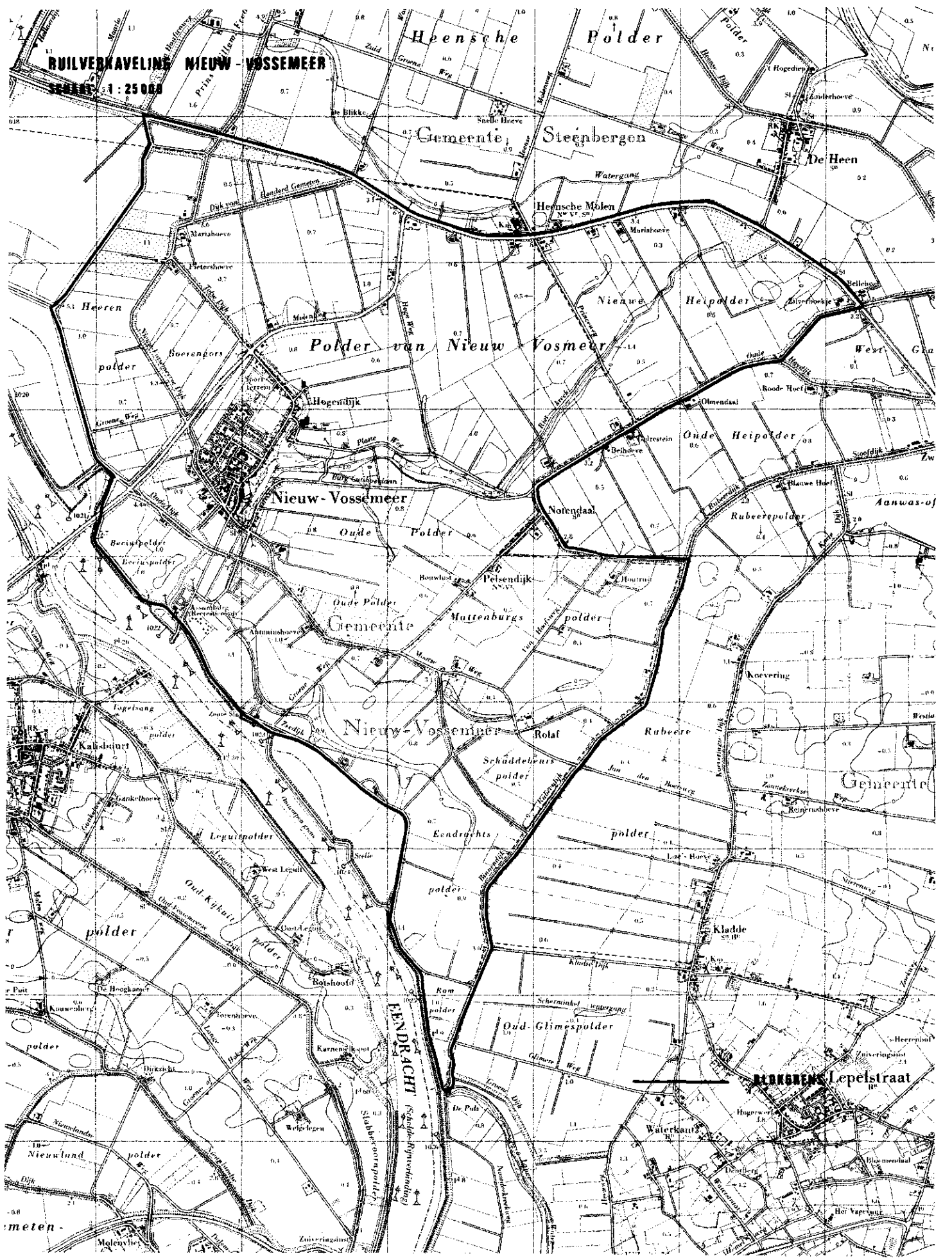
Gemeente Mattheburg

Nieuw-Vossemeer

Oud-Glimespolder

Gemeente Lepelstraat

SENDRACHT (Schiedamsche dijk)

meten

2. DE HUIDIGE TOESTAND EN DE RECENTE ONTWIKKELINGEN VAN DE LAND- EN TUINBOUW IN HET GEBIED

2.1 De ontwikkeling van het aantal bedrijven

Bij de indeling van de agrarische bedrijven wordt onderscheid gemaakt in hoofdberoepsbedrijven (waar het bedrijfshoofd meer dan de helft van de arbeidstijd werkzaam is op het bedrijf) en nevenbedrijven (waar dit minder dan de helft is) 1).

Tabel 2.1 Bedrijven naar beroepsgroep

	Aantal bedrijven		Ha cultuurgrond	
	1977	1982	1977	1982
Hoofdberoepsbedrijven	45	42	1192	1196
Nevenbedrijven	20	19	107	120
Totaal	65	61	1299	1316

Ruim tweederde van de bedrijven zijn hoofdberoepsbedrijven (waarvan 6 met een nevenberoep), zij hebben 91% van de cultuurgrond in handen.

Het aantal hoofdberoepsbedrijven is in de periode 1977-1982 met 3 verminderd of met 1,4% per jaar (4 gingen uit de groep en 1 kwam er uit nevenbedrijven bij), tegen in Noord-Brabant ca. 2,1% per jaar.

Het aantal nevenbedrijven (13 C-en 6 D-bedrijven) bleef nagenoeg constant, hun grondgebruik nam iets toe tot 9% van de totale oppervlakte cultuurgrond (8% in 1977).

2.2 Bedrijfstype en oppervlakte

De bedrijven zijn in 3 typen onderscheiden: "akkerbouwbedrijven" met minstens 60% van de sbe voor akkerbouw, "tuinbouwbedrijven" met minstens 60% van de sbe voor tuinbouw en "overige bedrijven". Ruim tweederde van de bedrijven zijn akkerbouwbedrijven en bijna een kwart tuinbouwbedrijven.

De afgelopen jaren bleef het aantal tuinbouwbedrijven en overige bedrijven nagenoeg constant. Het aantal akkerbouwbedrijven nam af, door verdwijnen als hoofdberoepsbedrijf (3 bedrijven) of door verandering van type (1 naar gemengde bedrijven).

De verdeling naar bedrijfsoppervlakte is de laatste jaren bij de bedrijven tot 30 ha bijna niet gewijzigd. Bij de grotere bedrijven was ogenschijnlijk een toename van het aantal groter dan 50 ha, dit was echter voornamelijk het gevolg van het huren van zaaiklaar land.

Door het huren en verhuren van zaaiklaar land wordt de structuur van de bedrijfsoppervlakte iets gunstiger voorgesteld dan ze in werkelijkheid is (tabel 2.2 laatste kolom). Zo zijn er in feite bijvoorbeeld minder bedrijven groter dan 50 ha en meer van 30 tot 40 ha dan inclusief zaaiklaar land. Daar bij de verdere analyse van de bedrijven het zaaiklaar land niet is af te zonderen, gaat het in deze verslaggeving over de oppervlakte van de bedrijven inclusief zaaiklaar gehuurd en exclusief zaaiklaar verhuurd land.

1) Zie voor begripsomschrijving bijlage 1.

Tabel 2.2 Aantal hoofdberoepsbedrijven naar type en oppervlakte

Bedrijfs- oppervlakte	Akkerbouw- bedrijven		Tuinbouw- bedrijven		Overige bedrijven		Totaal		
							1977	1982	1982
	1977	1982	1977	1982	1977	1982		1)	2)
tot 10 ha	2	1	2	3	4	3	8	7	9
10 - 15 ha	2	2	5	4	-	1	7	7	5
15 - 20 ha	3	2	1	1	-	-	4	3	4
20 - 30 ha	8	7	-	-	-	-	8	7	6
30 - 40 ha	9	5	1	1	-	1	10	7	9
40 - 50 ha	4	5	-	-	1	-	5	5	5
50 ha e.m.	2	4	1	1	-	1	3	6	4
Totaal	30	26	10	10	5	6	45	42	42
Ha totaal	938	884	177	192	77	120	1192	1196	
Ha/bedrijf	31,3	34,0	17,7	19,2	15,4	20,0	26,5	28,5	

- 1) Bedrijfsoppervlakte inclusief zaaiklaar gehuurd en exclusief zaaiklaar verhuurd land; vergelijkbaar met bedrijfsoppervlakte 1977.
 2) Bedrijfsoppervlakte exclusief zaaiklaar gehuurd en inclusief zaaiklaar verhuurd land.

De produktietak waarop een bedrijf zich richt is in het algemeen afhankelijk van de beschikbare oppervlakte cultuurgrond. Toch zijn er verschillende bedrijven met te weinig ontplooiingsmogelijkheden voor hun produktietak. Zo hebben 12 van de 26 akkerbouwbedrijven minder dan 30 ha grond.

2.3 Samenstelling van de produktie en produktieomvang in sbe

De belangrijkste agrarische produktietakken in Nieuw-Vossemeer, uitgedrukt in sbe, zijn de akkerbouw en de tuinbouw. De rundveehouderij en de intensieve veehouderij vormen slechts enkele procenten van de omvang.

De omvang van de agrarische produktie (in sbe) groeit langzaam. De afgelopen 5 jaar nam de agrarische produktie op de hoofdberoepsbedrijven met 2% per jaar toe. Dit is trager dan de jaarlijkse groei in andere Brabantse ruilverkavelingsgebieden in voorbereiding 1). Elders groeit veelal voornamelijk de intensieve veehouderij, deze komt in dit gebied nauwelijks voor.

De omvang van elke produktietak nam toe uitgezonderd de intensieve veehouderij; die van de rundveehouderij voornamelijk door een sterke incidentele uitbreiding.

Het aandeel van de nevenbedrijven in de totale produktieomvang liep de voorbije jaren terug van 7 naar 6% (tabel 2.3).

De hoofdberoepsbedrijven hebben gemiddeld een relatief goede bedrijfsomvang (202 sbe per bedrijf, exclusief één uitzonderlijk bedrijf). Wel heeft ongeveer een kwart van de bedrijven een te geringe produktie. De gemiddelde bedrijfsomvang in "Nieuw-Vossemeer" is aanzienlijk groter dan in het min of meer vergelijkbare gebied "Auvergnepolder" (152 sbe in 1981). Bovendien nam de gemiddelde bedrijfsomvang in "Nieuw-Vossemeer" de laatste jaren sneller toe, uitgezonderd de 9 "tuinbouwbedrijven" waar deze afnam.

- 1) "Auvergnepolder" 2,2% (1976-1981), "De Hilver" 3,5% (1975-1980), "Goirle" 3,3% (1975-1980), "Viermannekesbrug" 7,1% (1975-1980).

Tabel 2.3 Samenstelling en ontwikkeling van de productieomvang

	Productieomvang				Index 1982 (1977=100)
	in sbe		in %		
	1977	1982	1977	1982	
Hoofdberoepsbedrijven:					
- akkerbouw	4986	5255	55	52	105
- tuinbouw	3676	4047	40	40	110
- rundveehouderij 1)	370	717	4	7	194
- intensieve veehouderij	70	53	1	1	76
Totaal	9102	10072	100	100	111
Nevenbedrijven	702	667			95
Alle bedrijven	9804	10739			110

1) Inclusief grasland en snijmais.

Globaal genomen kan men stellen dat een bedrijf afhankelijk van het bedrijfstype een omvang van 150 à 170 sbe moet hebben om op de langere termijn te kunnen blijven voortbestaan. Voor een akkerbouw- en rundveehouderijbedrijf geldt ca. 170 sbe; voor een tuinbouwbedrijf ca. 150 sbe. Pas bij een omvang van deze orde van grootte levert een bedrijf voldoende opbrengsten op om een gezin een bestaansbasis te bieden en om besparingen te doen die nodig zijn om het bedrijf in stand te houden. Het is duidelijk dat de continuïteitskansen van + 16 van de 42 bedrijven in "Nieuw-Vossemeer" gezien de productieomvang klein zijn.

Tabel 2.4 De bedrijfsomvang van de hoofdberoepsbedrijven

Bedrijfs- omvang in sbe	Akkerbouw- bedrijven		Tuinbouw- bedrijven		Overige bedrijven		Totaal	
							1977	1982
	1977	1982	1977	1982	1977	1982		
tot 110	8	8	-	-	3	2	11	10
110 - 150	4	2	-	2	-	-	4	4
150 - 190	7	4	1	1	1	-	9	5
190 - 250	9	4	4	3	-	3	13	10
250 e.m.	2	8	5	4	1	1	8	13
Totale bedrijven	30	26	10	10	5	6	45	42
Sbe per bedrijf	164	191	245 ¹⁾	221 ¹⁾	140	215	178 ¹⁾	202 ¹⁾

1) Exclusief één uitzonderlijk bedrijf.

De "akkerbouwbedrijven" hebben buiten hun akkerbouwproductie (waar dikwijls veel groenteteelt in de open grond bij zit) weinig andere productie. De tuinbouwproductie vindt voor 88% plaats op de "tuinbouwbedrijven". De "overige bedrijven" hebben naast rundvee- ook akkerbouw- en tuinbouwproductie.

Tabel 2.5 Productie naar bedrijfstype, in 1982

Type van de bedrijven	Aantal bedrijven	Percentage sbe per bedrijf voor				
		akkerbouw	tuinbouw	rundveehouderij	intens. veeh.	totaal
Akkerbouw	26	95	2	3	-	100
Tuinbouw	10	6	94	0	-	100
Overige	6	29	27	40	4	100
Totaal hoofdberoepsbedr.	42	53	40	7	0	100
Nevenbedrijven	19	60	11	20	9	100

2.4 Grondgebruik

De cultuurgrond wordt voor 82% gebruikt als bouwland, voor 13% als tuinland en voor 5% als grasland. Hierbij moet worden opgemerkt dat de akkerbouwmatige groentegewassen (8% van de oppervlakte cultuurgrond) bij het bouwland zijn gerekend.

Tabel 2.6 Grondgebruik in ha

	Hoofdberoepsbedrijven		Nevenbedrijven		Totaal			
					in ha		in %	
	1977	1982	1977	1982	1977	1982	1977	1982
Bouwland	996	974	85	99	1082	1073	83	82
Tuinland	154	169	9	3	164	172	13	13
Grasland	39	50	12	19	51	69	4	5
Braakland	2	2	-	-	2	2	0	0
Totaal	1191	1195	106	121	1299	1316	100	100

2.5 Het bouwlandgebruik

Het bouwlandgebruik is vrij intensief, het gebied komt hiermee overeen met "Auvergnepolder". Aardappelen en suikerbieten vormen samen 40% van het bouwland. Daarnaast wordt + 10% van het areaal beteeld met akkerbouwmatige groentegewassen.

Het bouwplan is tamelijk stabiel. Fluctuaties van jaar op jaar kunnen, mede omdat dit een betrekkelijk klein gebied is, al snel een verkeerde indruk geven. Ook bij vergelijking over een periode van 5 jaar, zoals in tabel 2.7 is gebeurd, kan al gauw de indruk ontstaan dat er een structurele verandering plaats heeft terwijl het min of meer toevallige schommelingen betreft.

Voor cijfers over een langere reeks van jaren (vanaf 1971) is ook de gemeente Steenberg in de beschouwing betrokken. Deze gemeente omsluit het ruilverkavelingsblok en is ook voor een klein gedeelte hierbij betrokken. De echte structurele veranderingen betreffen een lichte toename van het percentage aardappelen ten koste van de granen. Het areaal akkerbouwmatige groentegewassen fluctueert sterk. Er is geen sprake van een duidelijke trend.

Tabel 2.7 Akkerbouw, aantal bedrijven en oppervlakte

	Hoofdberoeps- bedrijven		Nevenbedrijven		Alle bedrijven	
	1977	1982	1977	1982	1977	1982
Aantal bedrijven met bouwland	38	36	16	13	54	49
- w.v. met 10 ha en meer	31	29	3	4	34	33
Ha bouwland, totaal	996	974	85	99	1082	1073
w.v. ha:						
- granen	271	276	26	44	298	319
- aardappelen	215	232	24	13	239	245
- suikerbieten	206	159	15	11	221	170
- akkerbouwmat. groenteteelt	69	95	3	6	72	102
w.v.: uien	35	30	3	4	38	34
knolselderij	32
witlofwortel	21
- snijmais	5	16	-	-	5	16
- overige gewassen	230	196	17	25	247	221
w.v.: graszaad	109	135
blauwmaanzaad	109	43
karwijzaad	8	13

De voorbije 5 jaar nam de oppervlakte bouwland iets af maar door verschuiving van extensievere naar intensievere gewassen nam de totale akkerbouwproductie iets toe (zie tabel 2.3). Deze intensivering betrof voornamelijk de akkerbouwmatige groenteteelt waarvan zowel het areaal werd vergroot als intensievere gewassen werden geteeld (o.a. meer knolselderij). Verder nam op de hoofdberoepsbedrijven de oppervlakte aardappelen iets toe. Daartegenover namen de arealen suikerbieten en blauwmaanzaad af. De arealen aardappelen en suikerbieten in de Noordwesthoek waarin het blok ligt, fluctueren gezien in een reeks van jaren vrij aanzienlijk. Er is geen sprake van een duidelijke trend. Op de hoofdberoepsbedrijven in Nieuw-Vossemeer nam de afgelopen jaren het areaal aardappelen in vrijwel hetzelfde tempo toe als in het landbouwgebied de Noordwesthoek, het areaal suikerbieten nam in het blok daarentegen relatief veel sterker af dan in het landbouwgebied (met resp. 23% en 5%).

De intensiteit van het bouwlandgebruik steeg de afgelopen periode van 5,0 tot 5,3 sbe per ha (alle bedrijven). Deze intensiteit ligt op het niveau van Auvergnepolder (5,2 sbe per ha in 1981).

Op de hoofdberoepsbedrijven is de intensiteit van het bouwlandgebruik het laagst op de bedrijven van 15-30 ha. Dit komt vooral door het relatief grote aandeel van de granen in deze oppervlakteklasse. In Auvergnepolder werd hetzelfde waargenomen. Ook volgens een recent onderzoek van "De 15 tot 30 ha akkerbouwbedrijven in het zuidwestelijk zeeleigebied (1981)" blijken deze bedrijven een minder intensief grondgebruik te hebben dan de grotere bedrijven. Ten opzichte van de bedrijven van 15 tot 30 ha is op de grotere bedrijven het aandeel van de granen kleiner en dat van de aardappelen en overige gewassen (ook akkerbouwmatige groenteteelt) groter waardoor de intensiteit hoger is. De bedrijven tot 15 ha hebben wel de hoogste intensiteit, maar zij gebruiken slechts 5% van het bouwland.

De afgelopen 5 jaar hebben de bedrijven groter dan 30 ha hun bouwplan geïntensiveerd (van 5,1 tot 5,5 sbe per ha). Het aandeel van de aardappelen en overige gewassen (o.a. akkerbouwmatige groenteteelt) nam toe, dat van de granen en suikerbieten nam af. Ook op de kleine oppervlakte bouwland bij bedrijven tot 15 ha nam de intensiteit toe. Op de bedrijven van 15-30 ha bleef de intensiteit van het bouwlandgebruik nauwelijks op peil (4,8 sbe per ha in 1977), het aandeel van de granen nam toe.

Tabel 2.8 Bedrijfs grootte en bouwplan op de hoofdberoepsbedrijven in 1982

Bedrijfs- oppervlakte	Ha bouw- land	Percentage				Sbe per ha akker- bouw
		granen	aard- appelen	suiker- bieten	overige gewassen	
tot 15 ha	51	20	21	16	43	7,8
15 - 30 ha	204	40	19	15	26	4,7
30 ha e.m.	719	26	25	17	32	5,5
Totaal	974	28	24	16	32	5,5
Akkerbouwbedrijven	866	30	23	16	31	5,4

Het merendeel van de grond in het blok bestaat uit zavelgrond. Deze en ook de andere hier voorkomende gronden zijn uitstekend geschikt voor de suikerbieten- en aardappelteelt.

2.6 De tuinbouw

De tuinbouw omvat 40% van de productieomvang op de hoofdberoepsbedrijven, terwijl 14% van de cultuurgrond van de hoofdberoepsbedrijven als tuinland wordt gebruikt. De tuinbouw komt voornamelijk voor op de 10 daarop gespecialiseerde bedrijven (namelijk voor 88%), dit zijn 5 fruitteeltbedrijven, 4 opengronds-tuinbouwbedrijven (bloembollenbedrijven) en 1 glasbedrijf.

De voornaamste gewassen zijn bloembollen (vnl. gladiolen, verder tulpen), fruit (vnl. appels) en overige gewassen (vnl. tuinbouwzaden).

Tabel 2.9 Tuinbouw, aantal bedrijven en oppervlakte

	Hoofdberoeps- bedrijven		Nevenbedrijven		Alle bedrijven	
	1977	1982	1977	1982	1977	1982
Aantal bedrijven met tuinbouw	19	16	6	2	25	18
Ha tuinbouw, totaal	154	169	9	3	164	172
- ha bloembollen, totaal	79	99	6	1	85	100
w.v.: tulpen	12	16
gladiolen	73	84
- ha appels en peren	65	56	2	2	67	58
- ha groente open grond	8	2	1	-	9	2 ¹⁾
- ha tuinbouwzaden	2	11	-	-	2	12 ¹⁾

1) Inclusief minder dan 1 ha boomkwekerij.

In 1982 werd op 5 hoofdberoepsbedrijven bloembollen geteeld (op 8 in 1977). Op 1 van deze bedrijven kwam een groot gedeelte van het totale bollenareaal voor.

De teelt van bloembollen had hier een belangrijke plaats gekregen omdat de grond (lichte zavel) er uitstekend voor geschikt is. Omdat bollen slechts met ruime tussenpozen geteeld kunnen worden is de teelt hier voor een goed deel verdwenen. Wel zijn de bollenbedrijven hier gevestigd gebleven. Zij telen nu vooral op los gehuurd land buiten Nieuw-Vossemeer.

Op 7 hoofdberoepsbedrijven kwam in 1982 fruitteelt voor (8 in 1977); hiervan hadden 5 bedrijven meer dan 8 ha fruit. De vermindering van het fruitareaal sinds 1977 was voor een groot deel het gevolg van de inkrimping op één bedrijf.

De afgelopen 5 jaar namen zowel het tuinbouwareaal als de tuinbouwproductie op de bedrijven in het blok toe. De oppervlakten en ook de productie van de bloembollen en tuinbouwzaden namen toe, die van het fruit en de groenten namen af. De belangrijkste areaals- en produktieuitbreiding bestond uit bollenteelt. De teelt van bloembollen vindt echter voor een groot gedeelte plaats op buiten het blok gelegen zaaiklaar gehuurd land. Op grond hiervan kan gesteld worden dat in het blok het tuinbouwareaal en de tuinbouwproductie nauwelijks constant zijn gebleven, waarschijnlijk zelfs iets zijn ingekrompen.

De intensiteit van het gebruik van het tuinland bleef de voorbije 5 jaar constant op ca. 24 sbe per ha tuinbouw.

2.7 De rundveehouderij en de intensieve veehouderij

De rundveehouderij is een kleine produktietak: 7% van de cultuurgrond van alle bedrijven wordt gebruikt voor de rundveehouderij (grasland + voedergrassen) en 8% van alle sbe bestaat uit rundveehouderij inclusief voedergrassen.

Het rundvee, gerekend in grootveeëenheden, bestaat voor de helft uit mestvee en voor ca. 30% uit melkvee. De rest zijn schapen en jongvee.

In 1977 werd bijna alleen mestvee gehouden. Sindsdien is er op 1 bedrijf melkvee (en een ligboxenstal) gekomen 1). De omvang van de mestveehouderij nam af.

Intensieve veehouderij, hier alleen varkenshouderij, komt zeer weinig voor. In 1982 werd op 4 bedrijven varkens gehouden, merendeels nevenbedrijven. Er waren ca. 300 varkens, voor viervijfde mestvarkens.

2.8 Leeftijd van de bedrijfshoofden en opvolging

In dit gebied zijn veel jonge bedrijfshoofden. In 1982 was 36% van de bedrijfshoofden ouder dan 50 jaar. Er zijn 15 bedrijven met een bedrijfshoofd van 50 jaar of ouder, op 4 van deze bedrijven is een opvolger en op 1 bedrijf is de opvolging nog onzeker.

In het recente verleden hebben 7 bedrijfshoofden het beroep beëindigd vanwege hun leeftijd; 4 van deze bedrijven zijn voortgezet als hoofdberoepsbedrijf, allen door een zoon.

Tabel 2.10 Leeftijd bedrijfshoofden en opvolgingssituatie (hoofdberoepsbedrijven)

Leeftijd in jaren	Bedrijfshoofden				Aantal bedrijven om 1982	
	aantal		percentage		met opvolger	zonder opvolger
	1977	1982	1977	1982		
tot 40	17	8	38	19		
40 - 50	12	19	27	45		
50 - 55	4	7	9	17	4 *	3
55 - 60	6	2	13	5	-	2
60 jaar e.o.	6	6	13	14	1	5
Totaal	45	42	100	100	5	10
Ha cultuurgrond					164	186

*) Inclusief 1 bedrijf waarvan de opvolging nog niet bekend is.

1) Dit bedrijf ligt met de gebouwen buiten het blok, een groot gedeelte van de cultuurgrond ligt echter in het blok.

2.9 Arbeidsbezetting

Het aantal vaste mannelijke arbeidskrachten 1) bleef de laatste jaren nage-
noeg gelijk. Het aantal bedrijfshoofden en meewerkende zoons nam af, het aantal
vreemde arbeidskrachten nam toe. In 1982 waren er 28 éénmansbedrijven, 10 twee-
mansbedrijven en op 4 bedrijven waren drie of meer arbeidskrachten.

Tabel 2.11 Vaste mannelijke arbeidskrachten op hoofdberoepsbedrijven

	1977	1982
Bedrijfshoofden	52	49
Meewerkende zoons	6	2
Vreemde arbeidskrachten	<u>11</u>	<u>16</u>
Totaal	69	67
Arbeidskrachten per bedrijf	1,53	1,60

De produktieomvang per vaste mannelijke arbeidskracht ligt op de akkerbouw-
bedrijven lager dan bij de andere bedrijfstypen. Het aantal arbeidskrachten is
in deze groep vrij hoog ten opzichte van de bedrijfsomvang. Bij de andere typen
wordt het gemiddelde sterk beïnvloed door het voorkomen van 1 groot bedrijf in
elke groep. Afgezien hiervan ligt het aantal sbe per man op de tuinbouwbedrij-
ven zo'n 10% boven dat van de akkerbouwbedrijven, de overige bedrijven liggen
op het niveau van de akkerbouwbedrijven.

Tabel 2.12 Produktie en arbeid op de hoofdberoepsbedrijven

Bedrijfstype	Sbe per bedrijf		Man per bedrijf		Sbe per bedrijf	
	1977	1982	1977	1982	1977	1982
Akkerbouwbedrijven	164	191	1,43	1,50	115	128
Tuinbouwbedrijven	347	380	1,90	2,10	183	181
Overige bedrijven	140	215	1,40	1,17	100	185
Totaal	202	240	1,53	1,60	132	150

2.10 Rechtsvorm van grondgebruik

Slechts 44% van de cultuurgrond is eigendom van de gebruikers (landelijk
60%). Op de tuinbouwbedrijven komt relatief het meeste pacht voor, een aanzien-
lijk deel van het grondgebruik betreft zaakklaar gehuurd land. De akkerbouwbe-
drijven echter hebben gemiddeld ook maar 45% van de grond in eigendomgebruik.

Uit minder recente gegevens (1977) kwam naar voren dat 58% van het pacht-
land eigendom was van particulieren (34% van land- en tuinbouwers), 27% van
rechtspersonen en zelfs 15% van in het buitenland wonende eigenaren.

1) Regelmatig werkzame mannelijke arbeidskrachten die 15 uur of meer per
week meewerken.

Tabel 2.13 Rechtsvorm van grondgebruik

	Eigendomgebruik		Pacht ha
	ha	% *)	
Hoofdberoepsbedrijven: akkerbouwbedrijven	400	45	483
tuinbouwbedrijven	75	39	117
overige bedrijven	63	52	57
Hoofdberoepsbedrijven	538	45	657
Nevenbedrijven	36	30	85
Alle bedrijven	574	44	742

*) Van de cultuurgrond.

2.11 Verkaveling en waterhuishouding

De hoofdberoepsbedrijven hebben gemiddeld 5,4 kavels 1) met een gemiddelde oppervlakte van 5,3 ha. Bijna de helft van deze bedrijven heeft 5 of meer kavels. Op de bedrijven van 15-30 ha is de gemiddelde kavelgrootte weinig kleiner dan op de grotere bedrijven, zij hebben uiteraard gemiddeld minder kavels.

De verkavelingssituatie in Nieuw-Vossemeer is iets minder ongunstig dan in het landbouwgebied de Noordwesthoek; in het blok zijn gemiddeld wat minder kavels per bedrijf terwijl de kavels dooreengenomen wat groter zijn.

De verkaveling in het gebied is blokvormig, de grenzen van de kavels en percelen bestaan vaak uit sloten.

Tabel 2.14 Verkaveling

	Bedrijven met kavel(s)				Gemiddeld(e)	
	1	2-4	5-9	10 e.m.	aantal kavels	ha per kavel
Hoofdberoepsbedrijven:						
tot 15 ha	3	8	3	-	3,4	2,8
15 - 30 ha	-	6	4	-	3,9	5,7
30 ha e.m.	-	5	9	4	7,7	6,0
Akkerbouwbedrijven	-	11	13	2	5,6	6,1
Tuinbouwbedrijven	2	4	2	2	5,6	3,4
Overige bedrijven	1	4	1	-	3,8	5,2
Totaal hoofdberoepsbedrijven	3	19	16	4	5,4	5,3
Nevenbedrijven	8	10	1	-	2,1	3,1
Alle bedrijven	11	29	17	4	4,3	5,0
Percentage: Alle bedrijven	18	48	28	6	4,3	5,0
Noordwesthoek	17	39	36	8	4,7	4,8

Bron: CBS-Landbouwteiling 1979 en personen die de plaatselijke situatie kennen.

1) Een kavel is een stuk cultuurgrond, dat behoort tot het bedrijf en dat rondom omsloten wordt door land van een ander.

Het blok kent alleen waterafvoer (via een gemaal op het Schelde-Rijnkanaal), inlaten van water ten behoeve van de landbouw is door het hoge zoutgehalte van het buitenwater onmogelijk. De detailontwatering geschiedt voor ca. 90% middels drainage. Bijna het hele gebied heeft een grondwatertrap VI (gemiddeld hoogste grondwaterstand 40-80 cm beneden maaiveld en laagste meer 120 cm). Bij de voorkomende poldervaaggronden komen hierbij opbrengstdepresies door wateroverlast op bouwland van 4-8% voor. De klei-op-zand profielen kunnen in de zomer 12 tot 16% droogteschade hebben 1).

2.12 Wisselingen in het gebruik van de grond

In "Nieuw-Vossemeer" is de laatste 5 jarige periode minder grond van gebruiker gewisseld dan in "Auvergnepolder", doch meer dan in het eveneens kleine blok "Goirle". Vooral de wisseling als gevolg van opheffing van bedrijven was gering.

Tabel 2.15 Grondverkeer (in ha cultuurgrond)

	Nieuw-Vossemeer 1977-1982		Auvergnepolder 1976-1981	Goirle 1975-1980
	ha	%	ha/%	ha/%
Oppervlakte blok in eerste jaar	1299	100	624 ha	692 ha
Van gebruiker gewisseld, totaal	387	29,8	39 %	19,0 %
- door bedrijfsoverdracht	251	19,3(3,5)	27(2)%	9,8 %
- door opheffing van bedrijven	17	1,3 x)	3 %	1,7 % x)
- door verkleining van bedrijven	119	9,2	9 %	7,5 %

x) Exclusief grond die bedrijfsopheffers zelf nog gebruiken.
Tussen () waarvan bedrijfsoverdracht aan vreemden.

1) Zie rapport ex artikel 32 "Nieuw-Vossemeer".

3. VERWACHTE ONTWIKKELINGEN IN DE LAND- EN TUINBOUW

3.1 Het aantal hoofdberoepsbedrijven

De afgelopen 5 jaar is het aantal hoofdberoepsbedrijven als gevolg van uit-treding en toetreding van bedrijfshoofden met 3 verminderd: 4 zijn er uitge-treden en 1 toegetreden (zie 2.1). Bij de bepaling van het toekomstige aantal bedrijven is nagegaan wat de continueringskansen voor de komende tien jaren zijn. Uit deze beschouwing bleek dat er van de 42 bedrijven + 9 zijn waarvan verwacht mag worden dat ze de komende 10 jaar als hoofdberoepsbedrijf zullen worden beëindigd. Hiertegenover staat dat de ervaring in het verleden leert dat er ook nieuwe bedrijven worden gesticht. Dit zullen er maar weinig zijn; in het verleden betrof dit één overgang van nevenbedrijf naar hoofdberoepsbedrijf.

Wanneer hiermee rekening wordt gehouden zal het aantal hoofdberoepsbedrij-ven per saldo met ca. 8 verminderen en zullen er in 1992 ongeveer 34 hoofdber-oepsbedrijven zijn (42 in 1982). Ten opzichte van 1982 is dit een vermindering met 2,1% per jaar (1,4% per jaar van 1977 tot 1982).

3.2 Cultuurgrond

De geregistreerde oppervlakte cultuurgrond, in gebruik bij de in het blok wonenden, nam de afgelopen jaren iets toe: vooral door een incidentele oorzaak, namelijk doordat de oppervlakte buiten het blok gelegen zaaiklaar land toenam.

Er zijn geen plannen voor grondonttrekking ten behoeve van niet-agrarische doeleinden. Gezien de ontwikkeling in de afgelopen jaren en het feit dat er geen plannen zijn voor onttrekking, wordt voor de komende jaren van een gelijk-blijvend areaal grond uitgegaan.

Tabel 3.1 Ontwikkeling van de oppervlakte cultuurgrond

	Oppervlakte in ha			Percentage		
	1977	1982	1992	1977	1982	1992
Hoofdberoepsbedrijven	1192	1196	1200	92	91	91
Nevenbedrijven	107	120	115	8	9	9
Totaal	1299	1316	1315	100	100	100

Het grondgebruik op nevenbedrijven nam wat sterker toe dan op hoofdberoeps-bedrijven, voornamelijk door incidentele invloeden. De verhouding tussen hoofd-en nevenberoepsgrondgebruik veranderde echter weinig. Ook voor de toekomst wordt van weinig verandering uitgegaan.

De gemiddelde oppervlakte per hoofdberoepsbedrijf zal bij voorgaande ver-onderstellingen toenemen tot ruim 35 ha (28,5 ha in 1982).

3.3 Ontwikkelingen in de produktietakken

Het grondgebruik

Het grondgebruik van de hoofdberoepsbedrijven zal, zoals hiervoor is aan-gegeven, naar verwachting constant blijven.

De bouwland/tuinland/grasland-verhouding was de afgelopen jaren vrij sta-biel. Het grondgebruik hangt nauw samen met de bodemgeschiktheid. De bedrijfs-structuur heeft zich hierbij aangepast. Grotere veranderingen in grondgebruik en bedrijfstype zijn daarom ook niet te verwachten. Voor 1992 wordt van ongeveer dezelfde verhoudingen uitgegaan als in 1982.

Tabel 3.2 Ontwikkeling van het grondgebruik op hoofdberoepsbedrijven

	1977	1982	1992
Ha cultuurgrond	1192	1196	1200
Percentage: bouwland	84	82	81
tuinland	13	14	15
grasland	3	4	4

Bedrijfsgrootteverdeling

Als gevolg van de hiervoor beschreven ontwikkelingen zal de verdeling van de bedrijfs grootte naar bedrijfstype er in 1992 ongeveer uitzien zoals in tabel 3.3 is weergegeven.

Tabel 3.3 Bedrijfstype naar bedrijfsoppervlakte (hoofdberoepsbedrijven)

Bedrijfs- oppervlakte	Akkerbouw		Tuinbouw		Overige		Totaal	
	1982	1992	1982	1992	1982	1992	1982	1992
tot 15 ha	3	1	7	6	4	1	14	8
15 - 30 ha	9	6	1	1	-	-	10	7
30 ha e.m.	14	15	2	2	2	2	18	19
Totaal	26	22	10	9	6	3	42	34
Ha/bedrijf	34,0	41	19,2	22	20,6	33	28,5	35,3

De akkerbouw

De akkerbouwproductie is de laatste jaren iets uitgebreid. Dit kwam door het telen van intensievere gewassen. De arealen akkerbouwmatige groenteteelt en aardappelen werden vergroot.

Het bouwplan zal in de toekomst naar verwachting slechts beperkte wijzigingen ondergaan. De oppervlakte granen zal, gezien de ontwikkelingen in het verleden (zie par. 2.5), waarschijnlijk iets verminderen ten gunste van de hakvruchten. Verder wordt, op basis van de ontwikkelingen in het jongste verleden, ervan uitgegaan dat de akkerbouwmatige groentegewassen wordt uitgebreid terwijl de overige gewassen verminderen (graszaad, blauwmaanzaad, e.d.). Het een en ander is natuurlijk sterk afhankelijk van de toekomstige marktontwikkelingen, die moeilijk voorspelbaar zijn.

Tabel 3.4 De ontwikkeling van het bouwplan op hoofdberoepsbedrijven

	1982		1992	
	ha	%	ha	%
Granen	276	28	240	25
Hakvruchten	391	40	420	43
Akkerbouwmatige groentegewassen	95	10	126	13
Overige gewassen	212	22	184	19
Totaal	974	100	970	100

Door de toename van het percentage hakvruchten en akkerbouwmatige groentegewassen zal de intensiteit van het bouwlandgebruik toenemen tot ongeveer 6 sbe per ha in 1992. De afgelopen jaren was er een stijging van 5 tot 5,5 sbe per ha.

De totale akkerbouwproduktie op de hoofdberoepsbedrijven zal in 1992 ongeveer 5850 sbe bedragen, dit betekent een jaarlijkse groei van 1%, dezelfde als in de afgelopen jaren.

De tuinbouw

De afgelopen 5 jaar is zowel het areaal tuinbouwgewassen als de tuinbouwproduktie uitgebreid. Deze uitbreiding bestond voornamelijk op buiten het blok gehuurd zaaiklaar land. In het blok bleven het tuinbouwareaal en de tuinbouwproduktie nauwelijks constant.

Gezien de ontwikkelingen in het jongste verleden zal het tuinbouwareaal op de bij het blok betrokken bedrijven ongeveer gelijk blijven (ca. 180 ha in 1992).

De oppervlakteverhouding tussen de verschillende tuinbouwgewassen zal naar verwachting wijzigen, evenals in het recente verleden. Het areaal bloembollen zal waarschijnlijk iets toenemen. De oppervlakte fruit zal naar verwachting weinig veranderen. Verreweg het grootste deel van het fruitareaal komt voor op bedrijven met meer dan 8 ha fruit en de tendens in het jongste verleden was dat de fruitoppervlakte op deze bedrijven (behoudens 1 uitzondering) vrij constant bleef. Verder vormt het areaal tuinbouwzaden een zeer onzekere factor.

De afgelopen jaren bleef het aantal sbe per ha tuinbouw constant, ondanks de areaalsveranderingen van de gewassen. Voor de toekomst wordt van eenzelfde intensiteit van het tuinlandgebruik uitgegaan, namelijk ca. 24 sbe per ha tuinbouw.

De rundveehouderij en de intensieve veehouderij

De rundveehouderij en de intensieve veehouderij vormen zeer kleine produktietakken. De ontwikkelingen in de omvang van deze sectoren wordt dan ook vooral bepaald door toevalligheidsfactoren (in de afgelopen jaren verdubbelde bijvoorbeeld de omvang van de rundveehouderij doordat één bedrijf zich op de melkveehouderij richtte). Voor de toekomst kan daarom het beste worden uitgegaan van een gelijkblijvende omvang.

De totale produktieomvang

De hiervoor beschreven uitgangspunten houden in dat de totale produktieomvang op de hoofdberoepsbedrijven iets zal blijven toenemen, namelijk tot bijna 11.000 sbe in 1992. Dit betekent een groei van bijna 1% per jaar (in het recente verleden 2% per jaar).

Tabel 3.5 De ontwikkeling van de produktieomvang (hoofdberoepsbedrijven)

	1977	1982	1992
Sbe voor: akkerbouw	4986	5255	5850
tuinbouw	3676	4047	4320
rundvee- intensieve veehouderij	440	770	770
Totaal	9102	10072	10940

Naar verwachting zal vooral het aantal hoofdberoepsbedrijven beneden de 110 sbe sterk verminderen, het aantal bedrijven boven de 190 sbe zal gelijk blijven. Tweederde van de hoofdberoepsbedrijven zal in 1992 een omvang hebben van meer dan 190 sbe.

Tabel 3.6 De produktieomvang van de hoofdberoepsbedrijven

Sbe per bedrijf	Aantal bedrijven		
	1977	1982	1992
tot 110	11	10	5
110 - 150	4	4	3
150 - 190	9	5	3
190 - 250	13	10	8
250 e.m.	<u>8</u>	<u>13</u>	<u>15</u>
Totaal	45	42	34

De gemiddelde produktieomvang per hoofdberoepsbedrijf zal op grond van het voorgaande met 8 sbe per jaar toenemen tot ca. 320 sbe in 1992 (van 1979 tot 1982 was de groei gemiddeld 7,6 sbe per bedrijf per jaar).

Overigens zegt dit getal vrij weinig doordat er een uitzonderlijk bedrijf bij betrokken is.

3.4 Arbeidsbezetting, sbe per arbeidskracht

Arbeidskrachten

Het totale aantal vaste mannelijke arbeidskrachten bleef de voorbije jaren nagenoeg gelijk, het aantal arbeidskrachten per bedrijf nam toe van 1,53 tot 1,60 man. Voor de toekomst wordt van een iets zwaardere arbeidsbezetting per bedrijf uitgegaan (gemiddeld 1,7 man). Op de 34 hoofdberoepsbedrijven in 1992 zullen dan naar schatting 58 vaste mannelijke arbeidskrachten werken (67 in 1982).

Sbe per bedrijf en per arbeidskracht

In het voorgaande is aangegeven dat de produktieomvang, het totale aantal sbe, zal toenemen en dat het aantal bedrijven en arbeidskrachten zal afnemen. Het gemiddelde aantal sbe per bedrijf en per man zal derhalve stijgen.

Tabel 3.7 Ontwikkeling op de hoofdberoepsbedrijven

	1977	1982	1992	Jaarlijks groeipercentage	
				1977-1982	1982-1992
Aantal: hoofdberoepsbedrijven	45	42	34	- 1,4	- 2,1
sbe totaal	9102	10072	10930	+ 2,0	+ 0,8
sbe per bedrijf	202	240	321	+ 3,5	+ 2,9
arbeidskrachten	69	67	58	- 0,6	- 1,4
sbe per arbeidskracht	132	150	188	+ 2,6	+ 2,3

Ook hier geldt dat het gemiddelde wordt beïnvloed door een uitzonderlijk bedrijf. Verder zijn deze cijfers bijna alleen gebaseerd op momentopnamen (de jaren 1977 en 1982).

SAMENVATTING

Deze oriëntatie en beschrijving van de land- en tuinbouw in het ruilverkavelingsgebied "Nieuw Vossemeer" (zie kaart) is bedoeld als een bijdrage voor de opstelling van het z.g. landbouwstructuur advies.

Huidige situatie

Het blok ligt bijna geheel in de gemeente Nieuw Vossemeer. De agrarische bedrijven die in het blok liggen (42 hoofdberoepsbedrijven en 19 nevenbedrijven) hadden in 1982 samen 1316 ha cultuurgrond in gebruik. Deze cultuurgrond was voor slechts 44% eigendom van de gebruikers.

De cultuurgrond wordt voor 82% gebruikt als bouwland, voor 13% als tuinland en voor 5% als grasland. De akkerbouw met 52% van alle sbe en de tuinbouw met 40% zijn de voornaamste produktietakken op de hoofdberoepsbedrijven. De rundveehouderij (inclusief voedergewassen) draagt 8% bij.

Op het bouwland wordt een grote verscheidenheid gewassen geteeld, de tuinbouw bestaat voornamelijk uit bloembollen en fruit. Een groot gedeelte van het bollenareaal wordt geteeld op, buiten het blok gelegen, zaaiklaar gehuurd land.

Ontwikkeling in het recente verleden

De afgelopen 5 jaar nam het aantal hoofdberoepsbedrijven af (-3) maar de oppervlakte cultuurgrond bleef constant. De totale produktieomvang nam toe: de bouwlandproduktie door intensievere gewassen, de tuinbouwproduktie door uitbreiding van het areaal bollen (vnl. buiten het gebied) en de rundveeproduktie doordat men op 1 bedrijf melkvee is gaan houden.

Op de hoofdberoepsbedrijven nam de gemiddelde oppervlakte toe van 26,5 tot 28,5 ha, de gemiddelde omvang steeg van 202 tot 240 sbe.

Toekomstige ontwikkeling

De komende jaren zal de produktieomvang toenemen, zij het trager dan in het jongste verleden en wel voornamelijk door een intensiever bouwlandgebruik.

Het aantal hoofdberoepsbedrijven zal afnemen (tot (+ 34) doordat enkele kleine bedrijven wegvallen. Toch blijft er nog een aantal bedrijven die (op den duur) onvoldoende bestaansmogelijkheden hebben.

Doordat op de hoofdberoepsbedrijven de beschikbare oppervlakte cultuurgrond naar verwachting constant blijft, zal de gemiddelde bedrijfsoppervlakte toenemen tot ca. 35 ha (28,5 ha in 1982).

Als gevolg van de verwachte toename van de produktieomvang op de hoofdberoepsbedrijven wordt voor omstreeks 1992 een gemiddelde omvang van ca. 320 sbe per bedrijf verwacht en ca. 190 sbe per vaste mannelijke arbeidskracht (in 1982: 240 sbe per bedrijf en 150 sbe per vaste mannelijke arbeidskracht).

ENKELE SLOTOPMERKINGEN

De landbouw in "Nieuw-Vossemeer" verkeert in een vrij gunstige positie. Allereerst is daar de goede kwaliteit van de bodem, namelijk vooral lichte zavel. Deze maakt een ruime bouwplankeuze mogelijk. Een tweede aspect betreft de waterhuishouding welke in het algemeen geen grote problemen oplevert. Voorts is een belangrijk gedeelte van de grond pachtland, hetgeen gunstig is voor de financiering van het bedrijf. De grootte van de bedrijven, gemeten in sbe, tekent zich gunstig af vergeleken met grote delen van Nederland. Ook de oppervlakte van de bedrijven vertoont, met uitzondering van een 10-tal betrekkelijk kleine akkerbouwbedrijven, een vrij gunstig beeld. Het bouwplan is vrij intensief. De relatief gunstige positie blijkt ook uit de ontwikkeling in de afgelopen jaren. Vergeleken met andere gebieden waren weinig bedrijven genoodzaakt te stoppen. Er trad een verdergaande intensivering op, zodat de gunstige positie aangaande de bedrijfsomvang behouden kon blijven.

Ook planologisch zijn er weinig problemen: het gebied is voornamelijk bestemd tot agrarisch gebied. Met grondonttrekking voor niet-agrarische doeleinden zijn de bedrijven hier niet geconfronteerd en de verwachting is dat dit ook in de komende jaren niet zal gebeuren.

Als knelpunt komt naar voren dat er een aantal akkerbouwbedrijven zijn die een onvoldoende bedrijfsgrootte hebben. Ook de intensiteit van het bouwplan op de wat kleinere bedrijven is, zeker gezien hun (te) kleine oppervlakte, niet hoog. Uit de prognose blijkt dat bij een voortgaande ontwikkeling als in het jongste verleden, een aantal van hen zal worden opgeheven. Men loopt hier in feite in een aantal gevallen al op vooruit doordat er geen bedrijfsopvolger is.

Een ander aspect dat de aandacht vraagt is de arbeidsbezetting per bedrijf. De bedrijfsgrootte is op een aantal bedrijven weliswaar voldoende, doch de arbeidsbezetting is nogal hoog. Dit betekent dat de produktie per man, een belangrijke pijler onder het arbeidsinkomen per man, op verschillende ook grotere bedrijven te wensen overlaat.

Bijlage 1.

1. Telplichtige geregistreerden

De bij de districtbureauhouders in administratie opgenomen personen die een agrarisch bedrijf hebben met een omvang van minstens 10 standaardbedrijfs-eenheden.

2. Beroepsgroepen

Hoofdberoepsbedrijven = A + B-bedrijven:

A: het bedrijfshoofd besteedt zijn arbeidstijd geheel aan het eigen bedrijf;

B: meer dan de helft van de arbeidstijd wordt aan het eigen bedrijf besteed, tevens heeft het bedrijfshoofd een nevenberoep.

Nevenbedrijven = C en D-bedrijven:

C: minder dan de helft van de arbeidstijd wordt aan het eigen bedrijf besteed;

D: rustende agrariërs of rustende niet-agrariërs met grondgebruik.

3. Basisgegevens

Voor de samenstelling van de par. 2 en 3 van dit rapport is gebruik gemaakt van gegevens uit de metingen van de landbouw. Deze gegevens hebben betrekking op alle geregistreerde bedrijven, met een produktieomvang van meer dan 10 sbe, die in het blok liggen en op de cultuurgrond die zij in gebruik hebben, als mede op 5 buiten het blok gelegen bedrijven waarvan veel grond in het blok ligt.

4. Oppervlakte gemeten maat, kadastrale maat en bedrijfsoppervlakte

Gemeten maat is de oppervlakte beteelbare grond (paden en voren inbegrepen). De kadastrale maat omvat, behalve de cultuurgrond gemeten maat, nog de oppervlakte van de sloten en de niet verharde wegen, welke de beteelbare oppervlakte doorsnijden en begrenzen. Voor de totale oppervlakte van het bedrijf komen hier nog bij de oppervlakte van de bedrijfsgebouwen en het erf, tuin voor eigen gebruik, bos, grienden, wegen, woeste grond, sloten breder dan 4 meter, grond voor kampeerdoeleinden, enz.

5. Standaardbedrijfseenheden

Standaardbedrijfseenheid (sbe):

Eenheid waarin de omvang van een agrarisch bedrijf en van de afzonderlijke produktierichtingen binnen een bedrijf wordt uitgedrukt. Een sbe komt overeen met een bepaald bedrag aan toegerekende factorkosten in een basisperiode bij een doelmatige bedrijfsvoering en onder normale omstandigheden.

Bijlage 1 (vervolg).

Voornaamste gewassen en dieren

	Sbe per ha		Sbe per dier
Granen	2,5	Jongvee/mestvee	0,7
Pootaardappelen (klei)	12,0	Melkkoeien	2,5
Consumptieaard. (klei)	7,5	Mestvarkens/opfokzeugen	0,18
Suikerbieten	6,5	Fokzeugen	1,40
Graszaad	3,0		
Blauwmaan-/karwijzaad	3,0		
Poot- en plantuien	14,0		
Zaaiuien	7,0		
Knolselderij	15,0		
Witlofwortel	9,0		
Appelen	20,0		
Tuinbouwzaden	14,0		
Gladiolen	20,0		
Tulpen	55,0		
Grasland	1,0		
Snijmais	3,5		

6. Bedrijfstypen

Voor de indeling in bedrijfstypen is per bedrijf het aantal standaardbedrijfseenheden (sbe) berekend voor de akkerbouw, de rundveehouderij, de tuinbouw en de intensieve veehouderij. Afhankelijk van het percentage sbe dat per bedrijf voor deze onderdelen werd gevonden zijn de hoofdberoepsbedrijven ingedeeld in "bedrijfstypen". Onderscheiden zijn:

1. Akkerbouwbedrijven: 60% of meer van de sbe voor akkerbouw;
2. Tuinbouwbedrijven : 60% of meer van de sbe voor tuinbouw;
3. Overige bedrijven.

7. "Blijvers" en "Wijkers"

Als blijvers zijn aangemerkt die bedrijven welke op grond van hun omvang, hun groei in het jongste verleden, hun ligging en gebouwensituatie, de kwaliteit van hun ondernemerschap en/of zijn opvolger, de financiële mogelijkheden en de productieomstandigheden, zullen blijven voortbestaan.

Niet alle bedrijven die als blijvers zijn aangemerkt hebben een eigen opvolger. Deze bedrijven zijn echter zodanig van omvang, ligging, enz. dat wanneer het huidige bedrijfshoofd ermee ophoudt, er zeker gegadigden voor zullen komen.

8. Grootveeëenheden

Grootveeëenheid (=g.v.e.):

Een g.v.e. komt overeen met de netto-energiebehoefte van een volwassen melkkoe van 550 kg levend gewicht met een dagproduktie van 15 kg melk met 4% vet. Het veebestand wordt daarbij als volgt omgerekend: 1 koe = 1 g.v.e., 1 stuks jongvee = 0,4 g.v.e., 1 stuks mestvee = 0,7 g.v.e., 1 paard boven 2 jaar = 1,0 g.v.e., 1 schaap = 0,1 g.v.e.

LITERATUUR

De 15 tot 30 ha akkerbouwbedrijven in het zuidwestelijk zeeleigebied.
Interprovinciaal Overlegorgaan voor de Akkerbouwaangelegenheden in het Zuidwesten, Goes 1981.

Berkel, Th.L. van

- Goirle: sociaal-economische verkenning van een ruilverkavelingsgebied ten zuiden van Tilburg.
LEI-interne nota no. 256, Den Haag 1981.
- Verkenning van de landbouw in Viermannekesbrug.
LEI-interne nota no. 257, Den Haag 1981.
- De Hilver: sociaal-economische verkenning van een ruilverkavelingsgebied ten zuidoosten van Tilburg.
LEI-publikatie no. 2.156, Den Haag 1982.

Rijk, Ir. P.J.

- Een beknopte beschrijving van de landbouw in het ruilverkavelingsgebied "Auvergnepolder". LEI-interne nota no. 266, Den Haag 1981.